

**WELL BEING FOR ALL. CONCEPTS AND TOOLS
FOR SOCIAL COHESION, COUNCIL OF EUROPE
PUBLISHING, STRASBOURG CEDEX, 2008¹**

Mai multe motive m-au determinat să fac o prezentare a lucrării de față, dincolo că avem de-a face cu o publicație valoroasă care merită să fie cunoscută. Mai exact, este vorba de un volum bilingv (engleză și franceză) și care poartă numărul 20 din Seria „Tendințe în coeziunea socială”. Titlurile seriei ne învederează preocupările Consiliului Europei pentru coeziunea socială, în cadrul unei strategii specifice, altfel sunt teme referitoare la sărăcia și excluziunea socială, finanțarea pensiilor și a îngrijirii medicale, responsabilitatea socială în lumea globalizării, reconcilierea dintre flexibilitatea muncii și coeziunea socială, dintre bunăstarea emigranților și interesul public, întărirea securității individuale prin coeziunea socială etc.

Un interes al demersului întreprins se referă la faptul că în Partea I a volumului, în capitolele elaborate de către autorii din Divizia menționată a Consiliului Europei, se propune conceptul de „bunăstare pentru toți” (*well-being for all*), precum și o metodologie aparte pentru determinarea conținutului său, respectiv metodologia de grup.

Așa cum se va putea constata, se adoptă o orientare specifică „Teoriei ce apare din date” (*grounded theory* – Straus și alții). Bunăstarea pentru toți este ceea ce definesc oamenii înșiși prin intermediul unei cercetări bazate pe metodologia de grup. Cu toate acestea, în cuprinsul lucrării nu se fac trimiteri explicite la denumirea orientării metodologice promovate, în schimb, se respinge metodologia investigării individuale, pe motiv că produce rezultate subiective, pe când metodologia de grup contribuie la obiectivarea percepțiilor individuale.

Alte motive ale interesului pentru lucrare sunt cu totul particulare, și anume am în vedere faptul că cercetarea de grup s-a efectuat și în orașul Timișoara, alături de alte două orașe europene Mulhouse (Franța), Rovereto (Italia), și un arondisment din Paris. Studiile s-au mai desfășurat într-o firmă finlandeză multinațională cu sediul în orașul Strasbourg și într-un liceu din Mulhouse.

Referitor la semnificația conceptului „bunăstare pentru toți” sau sentimentul bunăstării (*sense of well-being*), autoarea Gilda Farrell consideră că ea poate fi dedusă exclusiv prin metodologia de grup. Astfel, criteriul obiectiv al bunăstării este „consensul sau unanimitatea, și care alcătuiesc părți ale unei viziuni împărtășite cu alții” (p. 25). Sentimentul bunăstării este rezultatul interrelațiilor, el este, totodată, și un factor motivator și reprezintă drepturi aplicate tuturor prin „producerea și continua disponibilitate a bunurilor comune” (bunuri publice locale, n.m.I.M. p. 29).

Fără nici o îndoială că demersul adoptat pentru determinarea conținutului „bunăstării pentru toți” este valid și mai ales faptul că asigurarea acesteia pentru o colectivitate sau alta depinde de ceea ce se întreprinde în acele localități cu participarea cetățenilor. Totodată, rămân unele aspecte de

Adresa de contact a autorilor: Ioan Mărginean, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: imargin@iccv.ro; **Laureana Urse**, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: lauraurse@yahoo.com; **Laura Tufă**, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: tufa_laura@yahoo.com.

¹ Divizia pentru Dezvoltarea Coeziunii Sociale, (condusă de către Gilda Farrell) din cadrul directoratului general pentru coeziune socială. De semnalat precizarea potrivit căreia lucrarea reprezintă opiniile autorilor și nu neapărat politica Consiliului Europei. De altfel, din șapte autori menționați doar la cuprins, numai doi lucrează în cadrul Diviziei menționate.

discutat. De exemplu, ideea că semnificația conceptului în cauză poate fi dedusă numai prin metodologia de grup, pentru că numai astfel „percepțiile individuale se obiectivează prin consensul a ceea ce este esențial pentru fie care” (p. 15). Dacă bunăstarea este un mod esențial, experimentată individual, când este considerată în comun, ea devine un obiectiv social, neîncredințată autoarea. În realitate, așa cum a rezultat din cercetarea întreprinsă, avem de-a face cu o serie de aspecte abordate deja în cercetările de calitate a vieții din ultimii 50 de ani. De altfel, unul dintre autorii care semnează un capitol în volum, cunoscutul sociolog german W. Glatzer (cu contribuții vechi în domeniu) consideră că cele două concepte, „bunăstare” și „calitatea vieții”, sunt folosite interșanjabil, fără o clară separare în cărți și articole (p.100).

Prezentarea metodologiei de grup utilizate (capitol semnat de către S. Thirion, funcționar administrativ din cadrul Diviziei de specialitate a Consiliului European) ne încredințează atât de adecvarea ei, dar și de faptul că nu trebuie să fie singulară. Ea constă în întrunirea într-o sală a unui public eterogen (minim 60 persoane). Într-o primă fază se alcătuiesc grupuri omogene (profil unic) de câte 8–10 persoane. Acestor grupuri li se adresează trei întrebări (patru în cazul cercetării din Paris). Ce înseamnă bunăstarea pentru tine?; Ce înseamnă starea rea (*ill-being*) pentru tine?; Ce faci sau poți face în legătură cu bunăstarea ta?; respectiv, Ce trebuie făcut pentru consolidarea bunăstării? (în cazul cercetării desfășurată în Paris). După formularea răspunsurilor din partea tuturor membrilor în cadrul grupelor omogene, sunt prezentate rezultatele. În faza a doua, se constituie grupuri multiprofil (cu câte un reprezentant din fiecare grup cu profil unic), cu sarcina de a reconcilia punctele de vedere diferite și de a obține astfel semnificația socială a bunăstării/a stării rele. Fără îndoială că metodologia propusă este corectă și totodată interesantă. Totuși, problema de fond rămâne și aici și anume faptul că nu se rezolvă automat problema reprezentativității, chiar dacă este studiat un grup de persoane eterogen. La urma urmei, 60 de persoane nu pot reprezenta, ca moduri de gândire și simțire, cum se dorește, cetățenii unei localități alcătuită din sute de mii sau chiar milioane de persoane și cu atât mai puțin o țară. Nu toate persoanele de o anumită categorie (elevi, tineri șomeri, persoane cu handicap) gândesc la fel, au trebuințe identice etc. Concluzia ar fi că ar trebui să se facă, pe de-o parte, cercetarea unui număr mare de public și, pe de altă parte, compararea cu rezultatele altor metodologii și procedee de cercetare. În modul de cercetare propus, o altă contribuție de semnalat este identificarea bunurilor care pot contribui la bunăstarea socială și a criteriilor de progres (evaluate pe o scală de intensități) în atingerea bunăstării pentru toți.

Cât privește rezultatele obținute în cercetarea din Timișoara (p. 59), sunt de menționat un număr de dimensiuni cu indicatori specifici: accesul la resurse esențiale, mediul de locuit, relațiile cu instituțiile, relațiile dintre persoane, sentimentele (încredere, teamă, liniștire, apartenență, calm), participarea.

Pentru confirmarea celor relatate anterior privind conceptele de *bunăstare* și de *calitate a vieții*, menționez că și în cercetările de calitate a vieții pe care le desfășurăm la ICCV (*Calitatea vieții în România*), ca în alte cercetări de profil, sunt avute în vedere aceste aspecte.

La rândul său, Glatzer are în vedere diferențierile dintre bunăstarea individuală (privată) și cea publică, dintre cea personală și cea națională, și semnalizează utilizarea unor indicatori și indici specifici prin care se măsoară bunăstarea și calitatea vieții, cum ar fi *Indexul dezvoltării umane* (UNDP), *Indexul speranței de viață fericită* (Veenhoven, 1996), *Indexul bunăstării umane* (Prescott-Allen, 2001), *Indexul ponderat al progresului social* (Estes, 2004).

Între cele zece țări pentru care se dau valorile pentru indecși respectivi se numără și România. Din păcate și de această dată, cu o singură excepție, România este pe ultimul loc dintre țările de comparație (Norvegia, Danemarca, Germania, Franța, Italia, Spania, Polonia, SUA și Japonia). De remarcat că nici Japonia nu performează foarte bine, în timp ce Norvegia și Danemarca își împart de fiecare dată primele două locuri.

Alți autori care semnează în volumul prezentat, cum este Jean-Luc Dubois, (Universitatea *Versailles*), subliniază faptul că există o aspirație generală spre bunăstare, iar atingerea ei presupune o nouă etică bazată pe interacțiune socială, o înțelegere mai adecvată a unei dezvoltări durabile social, în legătură cu responsabilitatea și echitatea.

La rândul său, J. Nascimento (Île-de-France, Institutul de Planificare Regională și Orășenească) tratează problematica obținerii bunurilor publice și responsabilitatea autorităților locale

pentru bunăstarea populației. Este interesant de semnalat că este citat și autorul român Nicholas Georgescu-Roegen, în legătură cu teoria „non-creșterii”, bazată pe legea generală a entropiei și a faptului că resursele naturale nu sunt inepuizabile și nu sunt regenerabile (p. 136). Ori, modelul de dezvoltare promovat în prezent nu ține cont de acest lucru. Se impune o nouă concepție despre bunul comun (bunurile obținute prin acțiunea colectivă la nivel local), pentru a putea menține coeziune societății prin acțiuni individuale și colective, în interiorul ca și în afara unei anumite comunități.

Într-un capitol aparte, B. Amorovo (Universitatea *Roskilde*, Danemarca) deși consideră că imaginația colectivă și bunăstarea sunt două utopii, aceasta nu înseamnă nici pe departe că ar fi nefolositoare. Prin utopii se promovează condițiile necesare pentru a obține transformări radicale. În cazul de față, axarea pe bunurile comune este o condiție a bunăstării. Vechiul slogan „gândește local și acționează global” (*bottom-up*) s-a transformat în opusul său „gândește global și acționează local” (*top-down*).

În acest context, arată autorul, modelul social european edificat în Europa, bazat pe redistribuție printr-un pact social, este pus în discuție pentru că s-au schimbat condițiile în care a fost edificat (globalizare, raritatea resurselor). Se produce, spune autorul, trecerea de la statul bunăstării (centrat pe bunurile publice) la societatea bunăstării (centrată pe bunurile comune), aceasta din urmă este o alternativă la globalizare (p. 169). Dacă prin globalizare se creează sustenabilitatea pentru 800 milioane persoane, iar 6 miliarde sunt excluse, prin modelul bunurilor comune, dacă ar fi realizabil, s-ar obține o „mondializare”: noi forme de viață și cooperare.

În fine, un loc aparte în volum îl ocupă studiul semnat de către C. Redelsperger (o doamnă teolog protestant, în prezent consultant). Sunt prezentate modalități concrete de intervenție în situații de criză, pentru atingerea bunăstării prin procese de învățare.

Evident, rămân multe alte probleme de discutat, cum ar fi, de exemplu, disponibilitatea oamenilor de a participa efectiv la îndeplinirea obiectivelor de producere a bunurilor comune, conținutul acestei participări și valoarea pentru colectivitate.

În încheiere, îmi exprim speranța că am provocat curiozitatea cititorilor pentru a studia volumul prezentat.

Ioan Mărginean